

TỔNG QUAN VỀ HOẠT ĐỘNG PHÒNG, CHỐNG THAM NHŨNG TRONG HOẠT ĐỘNG CÔNG VỤ Ở VIỆT NAM

Hoạt động phòng, chống tham nhũng đòi hỏi phải thu hút sự tham gia rộng rãi của các cơ quan, tổ chức của Đảng, các cơ quan chức năng của Nhà nước, các cấp chính quyền, các ban, ngành, tổ chức, đoàn thể và mỗi cán bộ, công chức trong quá trình thực thi công vụ. Đó là những chủ thể chính, trong phạm vi chức năng, nhiệm vụ của mình, chủ động và tích cực tham gia vào hoạt động phòng, chống tham nhũng với những nội dung phòng, chống cụ thể, phù hợp với đặc điểm, tình hình hoạt động của từng cơ quan, đơn vị... Bởi vậy, trong phần này nội dung công tác phòng, chống tham nhũng sẽ được chúng tôi đề cập và phân tích gắn liền với từng chủ thể cụ thể.

1. Đảng Cộng sản Việt Nam và các cơ quan, tổ chức của Đảng

Với trọng trách "*là lực lượng lãnh đạo Nhà nước và xã hội*" (Điều 4 Hiến pháp năm 1992 đã được sửa đổi, bổ sung năm 2001), Đảng Cộng sản Việt Nam và các cơ quan, tổ chức của Đảng luôn được ghi nhận là một trong những chủ thể quan trọng hàng đầu của hoạt động phòng, chống tội phạm nói chung, tội phạm về tham nhũng nói riêng, Đảng ta luôn quan tâm, lãnh đạo công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm, giữ gìn trật tự, kỷ cương xã hội, tạo các điều kiện cần thiết để hoạt động phòng, chống tội phạm đi vào nề nếp và đạt được hiệu quả cao. Nội dung hoạt động của các cơ quan, tổ chức của Đảng Cộng sản Việt Nam trong phòng, chống tham nhũng thể hiện trên các khía cạnh sau:

- Muôn phòng, chống tham nhũng có hiệu quả thì trước tiên phải xây dựng, ban hành và ngày càng hoàn thiện hệ thống pháp luật nói chung, pháp luật về phòng, chống tham nhũng nói riêng. Trên tinh thần đó, Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo toàn diện hoạt động xây dựng pháp luật theo phương châm: "Các luật ban hành cần bảo đảm tính khả thi, dễ hiểu, quy định cụ thể để giảm bớt tình trạng phải chờ đợi quá nhiều văn bản hướng dẫn mới thi hành được. Tăng cường công tác tuyên truyền, giải thích, giáo dục pháp luật để nhân dân hiểu và tự giác chấp hành"¹. Từ chủ trương, đường lối lãnh đạo của Đảng, nhiều bộ luật, luật, văn bản quy phạm pháp luật dưới luật về phòng, chống các loại tội phạm nói chung, phòng, chống tham nhũng nói riêng đã được ban hành, đang phát huy

¹ Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Hội nghị lần thứ ba Ban chấp hành Trung ương khóa VIII, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1997, tr.48.

mạnh mẽ vai trò, hiệu lực trong đấu tranh phòng, chống tội phạm, phòng, chống tham nhũng, như Bộ luật hình sự, Bộ luật tố tụng hình sự, Luật phòng, chống tham nhũng, Luật thực hành tiết kiệm, chống lãng phí, Luật khiếu nại, Luật tố cáo, Luật quản lý và sử dụng tài sản Nhà nước, Luật ngân sách nhà nước, Luật kế toán, Quyết định số 30/2006/QĐ-TTg ngày 06-02-2006 của Thủ tướng Chính phủ về việc ban hành Chương trình hành động của chính phủ thực hiện Luật phòng, chống tham nhũng, Nghị quyết số 21/NQ-CP ngày 12-5-2009 của Chính phủ ban hành Chiến lược quốc gia phòng, chống tham nhũng đến năm 2020... Đây thực sự là những công cụ pháp lý hết sức quan trọng đối với hoạt động phòng, chống tội phạm, trong đó có các tội phạm về tham nhũng.

- Đảng lãnh đạo các cơ quan chức năng của Nhà nước chủ động, tích cực tham gia đàm phán, ký kết, phê chuẩn các Công ước quốc tế về đấu tranh phòng, chống tội phạm nói chung, phòng, chống tham nhũng nói riêng, cụ thể là *Công ước Liên hợp quốc về chống tham nhũng* (đã được Chủ tịch nước phê chuẩn ngày 30-6-2009 tại Quyết định số 950/2009/QĐ-CTN và chính thức có hiệu lực đối với Việt Nam từ ngày 18-9-2009). Ngày 07-4-2010, Thủ tướng Chính phủ đã có Quyết định số 445/QĐ-TTg về việc phê duyệt Kế hoạch thực hiện Công ước của Liên hợp quốc về chống tham nhũng nhằm nội luật hóa những quy định của Công ước mà Việt Nam đã cam kết thực hiện. Hợp tác quốc tế song phương và đa phương trong lĩnh vực phòng, chống các loại tội phạm, trong đó có tội phạm tham nhũng cũng là một nội dung được Đảng Cộng sản Việt Nam, các cơ quan, tổ chức của Đảng đặc biệt quan tâm và triển khai có hiệu quả.

- Trong lãnh đạo công tác phòng, chống tội phạm, phòng, chống tham nhũng, Đảng ta rất coi trọng công tác phổ biến, tuyên truyền, giáo dục pháp luật, coi đó là biện pháp phòng ngừa các loại tội phạm hữu hiệu. Trong Văn kiện Đại hội VI, Đảng ta đã nhấn mạnh: “*Coi trọng công tác giáo dục, tuyên truyền, giải thích pháp luật... Cán bộ quản lý các cấp từ Trung ương đến đơn vị cơ sở phải có kiến thức về quản lý hành chính và hiểu biết về pháp luật. Cần sử dụng nhiều hình thức và biện pháp để giáo dục, nâng cao ý thức pháp luật...*”². Tiếp đó, trong Văn kiện Hội nghị đại biểu toàn quốc giữa nhiệm kỳ khóa VII, Đảng ta khẳng định: “Tăng cường giáo dục pháp luật, nâng cao hiểu biết và tôn trọng

². Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VI, Nxb. Sự thật, Hà Nội, 1987, tr.121.

pháp luật, sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật, bảo đảm cho pháp luật được thi hành một cách nghiêm minh, thống nhất và công bằng”³. Điều đó cho thấy, một trong những yêu cầu mà Đảng đặt ra nhằm phòng, chống có hiệu quả các hành vi vi phạm pháp luật, tội phạm về tham nhũng là đẩy mạnh giáo dục pháp luật nhằm nâng cao ý thức chấp hành pháp luật, thực hiện pháp luật trong cán bộ, công chức và nhân dân. Trên thực tế, Đảng đã chỉ đạo các phương tiện thông tin đại chúng dành phần thời lượng phát sóng thích đáng cho việc phổ biến, tuyên truyền pháp luật, tuyên truyền về hoạt động phòng, chống các loại tội phạm, trong đó có các loại tội phạm về tham nhũng.

Đảng ta luôn tạo các điều kiện thuận lợi về chính trị, văn hóa, xã hội cho các hoạt động *triển khai nghiên cứu khoa học về bản chất, nguyên nhân, điều kiện của các loại tội phạm*, trong đó có tội phạm về tham nhũng nhằm tìm kiếm các giải pháp phòng, chống tội phạm và luận chứng tính khả thi, hiệu quả của chúng. Các đảng viên của Đảng - đồng thời là các nhà nghiên cứu khoa học pháp lý - luôn đi tiên phong trong việc nghiên cứu các căn cứ pháp lý và các điều kiện kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội làm cơ sở lý luận và thực tiễn cho dự báo tình hình tội phạm và đề xuất các giải pháp phòng, chống tội phạm, bao gồm cả các tội phạm về tham nhũng.

- Đảng Cộng sản Việt Nam cũng luôn chỉ đạo sâu sắc công tác giám sát, kiểm tra việc triển khai công tác phòng, chống tội phạm trên tất cả các mặt, các lĩnh vực của công tác này: khắc phục, uốn nắn kịp thời những biểu hiện lệch lạc, bệnh hình thức, đối phó, làm qua loa, đại khái. Đối với những cán bộ, đảng viên thoái hóa, biến chất, có hành vi phạm tội tham nhũng. Đảng ta chủ trương: “Xử lý nghiêm minh, kịp thời, công khai cán bộ, công chức tham nhũng, không phân biệt chức vụ và địa vị xã hội còn đương chức hay đã nghỉ việc”⁴. Điều đó có tác dụng răn đe, giáo dục, góp phần quan trọng vào việc nâng cao hiệu quả công tác phòng ngừa tội phạm tham nhũng.

- Các cơ quan, tổ chức của Đảng từ Trung ương đến địa phương, với tư cách chủ thể phòng, chống tội phạm, luôn quán triệt sâu sắc trách nhiệm tham gia phòng, chống tội phạm tham nhũng theo phạm vi chức năng, nhiệm vụ của

³ Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đại hội Đảng thời kỳ đổi mới (Đại hội VI, VII, VIII, IX), Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2005, tr.434.

⁴ Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X, Nxb. Chính trị quốc gia Hà Nội, 2006, tr 256.

mình; chủ động tham mưu cho các cấp chính quyền, các tổ chức xã hội, đoàn thể nhân dân trong việc xây dựng kế hoạch, triển khai nội dung chương trình phòng, chống tội phạm nói chung, tội phạm về tham nhũng nói riêng sao cho đạt hiệu quả cao nhất. Các cấp ủy Đảng, đặc biệt là cấp ủy Đảng các cơ quan chức năng của Nhà nước như: Công an, Viện kiểm sát, Tòa án, Tư pháp..., luôn quán triệt, động viên đội ngũ cán bộ, công chức, đảng viên trong cơ quan nêu cao tinh thần trách nhiệm, ý thức chính trị của người đảng viên; gương mẫu, đi đầu trong hoạt động phòng, chống tham nhũng.

Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ XI tiếp tục khẳng định: “Phòng và chống tham nhũng, lãng phí, thực hành tiết kiệm là nhiệm vụ vừa cấp bách, vừa lâu dài. Mọi cán bộ lãnh đạo của Đảng, Nhà nước, Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể nhân dân từ Trung ương đến cơ sở và từng đảng viên, trước hết là người đứng đầu phải gương mẫu thực hiện và trực tiếp tham gia đấu tranh phòng, chống tham nhũng, lãng phí.

Tiếp tục hoàn thiện thể chế và đẩy mạnh cải cách hành chính phục vụ phòng, chống tham nhũng, lãng phí, tập trung vào các lĩnh vực dễ xảy ra tham nhũng, lãng phí. Nghiên cứu phân cấp, quy định rõ chức năng cho các ngành, các cấp trong phòng, chống tham nhũng. Chú trọng các biện pháp phòng ngừa tham nhũng, lãng phí, thực hiện chế độ công khai, minh bạch về kinh tế, tài chính trong các cơ quan hành chính, đơn vị cung ứng dịch vụ công, doanh nghiệp nhà nước. Công khai, minh bạch về cơ chế, chính sách, các dự án đầu tư, xây dựng cơ bản, mua sắm từ ngân sách nhà nước, huy động đóng góp của nhân dân, quản lý và sử dụng đất đai, tài sản công, công tác tiếp nhận, bổ nhiệm cán bộ. Thực hiện có hiệu quả việc kê khai và công khai tài sản, thu nhập của cán bộ, công chức theo quy định. Cải cách chính sách tiền lương, thu nhập, chính sách nhà ở bảo đảm cuộc sống cho cán bộ, công chức để góp phần phòng, chống tham nhũng. Hoàn thiện các quy định trách nhiệm của người đứng đầu khi để cơ quan, tổ chức, đơn vị xảy ra tham nhũng, lãng phí. Xử lý đúng pháp luật, kịp thời, công khai cán bộ tham nhũng, tịch thu, sung công tài sản tham nhũng, tài sản có nguồn gốc từ tham nhũng. Xây dựng chế tài xử lý những tổ chức cá nhân gây thất thoát, lãng phí lớn tài sản của Nhà nước và nhân dân. Tăng cường công tác kiểm toán, thanh tra kiểm tra, giám sát của các cơ quan chức năng. Có cơ chế khuyến khích và bảo vệ những người đấu tranh chống tham nhũng, lãng phí, tiêu

cực; đồng thời kỷ luật nghiêm những người bao che, cố tình ngăn cản việc chống tham nhũng, lãng phí hoặc lợi dụng việc tố cáo tham nhũng, vu khống, làm hại người khác, gây mất đoàn kết nội bộ. Tôn vinh những tấm gương liêm chính. Tổng kết, đánh giá cơ chế và mô hình tổ chức cơ quan phòng, chống tham nhũng để có chủ trương, giải pháp phù hợp.

Coi trọng và nâng cao vai trò của các cơ quan dân cử, của Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể nhân dân, các phương tiện thông tin đại chúng và của nhân dân trong việc giám sát cán bộ, công chức, phát hiện, đấu tranh chống tham nhũng, lãng phí; cổ vũ, động viên phong trào tiết kiệm trong sản xuất và tiêu dùng”⁵.

2. Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân các cấp

Hội đồng nhân dân, ủy ban nhân dân các cấp là những chủ thể rất quan trọng của hoạt động phòng, chống tội phạm, trong đó có tội phạm tham nhũng:

- Với tư cách là cơ quan quyền lực nhà nước ở địa phương, trong nhiệm kỳ hoạt động của mình, Hội đồng nhân dân các cấp tham gia triển khai thực hiện kế hoạch, chương trình của Nhà nước, cơ quan cấp trên về phòng, chống tham nhũng trong phạm vi địa phương; thành lập các tiểu ban chuyên trách về phòng, chống tội phạm, nhất là các loại tội phạm thường xảy ra tại địa phương, ở những lĩnh vực hoạt động công vụ có nguy cơ nảy sinh hành vi tham nhũng, Hội đồng nhân dân cấp tỉnh, cấp huyện cần ra nghị quyết, các khuyến nghị đối với các cơ quan nhà nước, tổ chức xã hội cùng cấp về việc triển khai kịp thời các biện pháp phòng, chống tham nhũng; thành lập tiểu ban chuyên trách phòng chống các loại tội phạm về tham nhũng. Là cơ quan dân cử tại địa phương, Hội đồng nhân dân các cấp có ưu thế rất lớn trong việc động viên, thu hút rộng rãi các cấp, các ngành, các tầng lớp nhân dân trên địa bàn tham gia công tác phòng, chống tham nhũng. Các đại biểu Hội đồng nhân dân, bằng vai trò, trách nhiệm của mình, tích cực tham gia và vận động các chủ thể khác cùng tham gia hoạt động phòng, chống tham nhũng bằng những việc làm cụ thể, thiết thực.

- Ủy ban nhân dân các cấp, với tư cách là cơ quan quản lý hành chính nhà nước tại địa phương, có trách nhiệm triển khai các văn bản pháp quy của cơ quan nhà nước cấp trên, các nghị quyết của Hội đồng nhân dân cùng cấp về đẩy

⁵ Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI, Nxb. Chính trị quốc gia – Sự thật, Hà Nội, 2011, tr. 252-254.

mạnh công tác phòng, chống tham nhũng trên địa bàn mình quản lý; đôn đốc, nhắc nhở và thanh tra, kiểm tra, giám sát các sở, phòng, ban, ngành, tiểu ban, các cơ quan quản lý hành chính nhà nước cấp dưới thực hiện nghiêm túc, có hiệu quả công tác phòng, chống tham nhũng. Ủy ban nhân dân các cấp, theo chức năng, nhiệm vụ được giao, còn có trách nhiệm phối hợp với các cơ quan chức năng tại địa phương tuyên truyền, phổ biến pháp luật về phòng, chống tham nhũng; quản lý, giáo dục các đối tượng phạm tội tại địa phương theo quy định của pháp luật, đề xuất các sáng kiến, giải pháp phòng, chống tham nhũng trong hoạt động công vụ trên địa bàn quản lý.

3. Các cơ quan Công an, Viện kiểm sát nhân dân, Tòa án nhân dân các cấp

Với tư cách là những cơ quan trực tiếp thực hiện hoạt động điều tra, truy tố, xét xử người phạm tội, các cơ quan Công an, Viện kiểm sát nhân dân, Tòa án nhân dân các cấp, Tư pháp và Thanh tra được coi là lực lượng chủ công, luôn giữ vai trò, trách nhiệm tiên phong trong công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm, trong đó có các loại tội phạm về tham nhũng thanh tra và các cơ quan hữu quan khác có trách nhiệm thi hành đầy đủ chức năng, nhiệm vụ của mình, đồng thời hướng dẫn, giúp đỡ các cơ quan khác của Nhà nước, tổ chức, công dân đấu tranh phòng ngừa và chống tội phạm, giám sát và giáo dục người phạm tội tại cộng đồng”. Theo chức năng, nhiệm vụ được giao cùng với các phương tiện vật chất - kỹ thuật được trang bị, các chủ thể kê trên có đầy đủ cơ sở pháp lý và điều kiện vật chất để triển khai các biện pháp phòng, chống tội phạm một cách toàn diện, triệt để và đạt hiệu quả cao nhất; đồng thời, các biện pháp phòng, chống tội phạm do các chủ thể này triển khai cũng mang tính nghiệp vụ cao, có tác động mạnh mẽ đến việc hạn chế tội phạm cũng như phát hiện và triệt tiêu các nguyên nhân, điều kiện làm phát sinh tội phạm tham nhũng. Nội dung hoạt động phòng, chống tội phạm tham nhũng của mỗi chủ thể nêu trên được thể hiện cụ thể như sau:

Đối với các cơ quan Công an, nội dung hoạt động phòng, chống tội phạm tham nhũng thể hiện trên các khía cạnh:

Phối hợp chặt chẽ với các cơ quan hữu quan xây dựng kế hoạch và tổ chức thực hiện có hiệu quả kế hoạch, chương trình phòng, chống tham nhũng.

- Theo phạm vi chức năng, nhiệm vụ được giao, tham mưu cho các cấp ủy Đảng, các cấp chính quyền xây dựng kế hoạch, chỉ đạo các lực lượng triển khai thực hiện có hiệu quả công tác phòng, chống tham nhũng.

- Tổ chức thực hiện tốt công tác phòng, chống tham nhũng trên phạm vi địa bàn đơn vị phụ trách.

- Có các phương án quản lý, giám sát chặt chẽ các đối tượng có những biểu hiện nghi vấn liên quan đến các loại tội phạm về tham nhũng; kịp thời truy nã các đối tượng phạm tội tham nhũng còn lẩn trốn.

- Chú trọng công tác đào tạo, bồi dưỡng nhằm củng cố và nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ cho các cán bộ, chiến sĩ công an, trang bị cho họ những kỹ năng điều tra, phát hiện và xử lý tội phạm tham nhũng.

- Phối hợp với các cơ quan Viện kiểm sát, Tòa án, Tư pháp, Thanh tra, Kiểm toán Nhà nước trong việc triển khai tuyên truyền, phổ biến pháp luật về phòng, chống tham nhũng, thu hút các cơ quan nhà nước, tổ chức xã hội, đoàn thể quần chúng tham gia vào hoạt động phòng, chống tham nhũng...

Đối với Viện kiểm sát nhân dân các cấp, nội dung hoạt động phòng, chống tham nhũng thể hiện trên các phương diện sau:

- Giám sát việc tuân thủ pháp luật của các cơ quan chức năng trong việc điều tra, truy tố, xét xử và giáo dục, cải tạo người phạm tội tham nhũng.

- Thực hành quyền công tố, bảo đảm nguyên tắc truy tố đúng người, đúng tội, đúng pháp luật. Lý lẽ buộc tội xác đáng, hùng hồn, đanh thép trong các bản cáo trạng của Viện kiểm sát dành cho các đối tượng phạm tội tham nhũng lan tỏa trong các tầng lớp nhân dân, nhận được sự đồng tình, ủng hộ mạnh mẽ của dư luận xã hội sẽ có tác dụng rất lớn trong việc phòng, chống tham nhũng; đồng thời, định hướng cho công tác xét xử có thể đưa ra các bản án “thấu tình, đạt lý”.

- Phối hợp với các cơ quan bảo vệ pháp luật khác, các cơ quan nhà nước, các tổ chức xã hội, đoàn thể triển khai các kế hoạch, tổ chức các chương trình phòng, chống tham nhũng sao cho đạt được hiệu quả cao nhất.

- Trong phạm vi chức năng, nhiệm vụ của mình, Viện kiểm sát tiến hành các hoạt động tuyên truyền, phổ biến pháp luật nói chung, pháp luật về phòng, chống tham nhũng nói riêng tới đông đảo các tầng lớp nhân dân trong xã hội.

Phương pháp, hình thức tuyên truyền phải sinh động, hấp dẫn. Việc Viện kiểm sát công khai công bố các kết quả điều tra, truy tố tội phạm, số liệu thống kê tội phạm tham nhũng xảy ra trong hoạt động công vụ sẽ tạo ra những tác động tích cực đối với hoạt động phòng, chống tham nhũng ở nước ta hiện nay.

Đối với Tòa án nhân dân các cấp, nội dung hoạt động phòng, chống tham nhũng thể hiện trên các phương diện sau:

- Tòa án tham gia công tác phòng, chống tham nhũng thông qua hoạt động xét xử các đối tượng phạm tội tham nhũng, làm sáng tỏ nguyên nhân, điều kiện gây án, xác định rõ mức độ sai phạm của người phạm tội, mức độ tham gia của những người đồng phạm, đưa ra kết luận đúng đắn về bản chất của vụ án và áp dụng khung hình phạt phù hợp. Điều đó vừa có tác dụng trực tiếp trừng trị người phạm tội tham nhũng, vừa có tác dụng răn đe, ngăn ngừa những người khác phạm tội này.

- Cùng với việc đưa ra các bản án, Tòa án nhân dân các cấp còn đưa ra các quyết định, khuyến cáo, yêu cầu các cơ quan hữu quan áp dụng các biện pháp phòng, chống hữu hiệu nhằm vô hiệu hóa các nguyên nhân, điều kiện làm phát sinh những loại tội phạm về tham nhũng trong hoạt động công vụ.

- Từ thực tiễn các vụ án tham nhũng đã xét xử, Tòa án nhân dân các cấp là nơi nắm bắt tương đối đầy đủ, chính xác thực trạng, nguyên nhân của tội phạm tham nhũng. Bởi vậy, những kết luận, kiến nghị và khuyến cáo của Tòa án có ý nghĩa rất quan trọng đối với việc xây dựng chương trình, kế hoạch phòng, chống các hành vi tham nhũng có thể xảy ra trong hoạt động công vụ.

4. Các cơ quan thuộc ngành Tư pháp

Cùng với các cơ quan Công an, Viện kiểm sát, Hội đồng nhân dân các cấp, các cơ quan, đơn vị chuyên môn thuộc Bộ Tư pháp, Sở Tư pháp, Phòng Tư pháp cũng là những chủ thể quan trọng của hoạt động phòng, chống tham nhũng. Nội dung hoạt động phòng, chống tham nhũng của các đơn vị thuộc ngành Tư pháp biểu hiện cụ thể như sau:

- Các cơ quan, đơn vị chuyên môn thuộc Bộ Tư pháp, theo chức năng, nhiệm vụ được giao, tham mưu cho Nhà nước trong việc xây dựng chính sách, pháp luật, đề xuất các giải pháp lớn về phòng, chống tội phạm; có thể nêu các sáng kiến luật, trực tiếp tham gia vào việc xây dựng, hoàn thiện pháp luật về

phòng, chống các loại tội phạm, trong đó có tội phạm tham nhũng, như hoàn thiện pháp luật hình sự, pháp luật tố tụng hình sự, pháp luật về phòng, chống tham nhũng... Bộ Tư pháp cũng là cơ quan đã và đang chủ trì, triển khai nhiều đề tài nghiên cứu khoa học về tình hình, nguyên nhân, điều kiện, bản chất của các loại tội phạm, phục vụ đắc lực cho việc đề xuất, xây dựng các giải pháp phòng, chống tội phạm, trong đó có tội phạm tham nhũng. Với chức năng là cơ quan trung ương quản lý nhà nước về ngành Tư pháp, Bộ Tư pháp còn có trách nhiệm kiểm tra, giám sát các cơ quan tư pháp địa phương trong việc triển khai hoạt động phòng, chống tội phạm nói chung, tội phạm tham nhũng nói riêng.

- Sở Tư pháp các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương có nhiệm vụ phối hợp với các cơ quan chức năng, các ban, ngành trong tỉnh tham mưu cho ủy ban nhân dân tỉnh trong việc xây dựng, triển khai các chương trình, kế hoạch phòng, chống tham nhũng trong hoạt động công vụ; kiểm tra tính hợp hiến, hợp pháp của các văn bản pháp quy do các cơ quan, cá nhân có thẩm quyền trong tỉnh ban hành liên quan đến phòng, chống tham nhũng. Một hoạt động quan trọng khác thuộc nhiệm vụ của Sở Tư pháp là tiến hành các hoạt động tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật về phòng, chống tham nhũng cho đội ngũ cán bộ, công chức và các tầng lớp nhân dân trên địa bàn, góp phần nâng cao hiệu quả phòng, chống tham nhũng.

- Phòng Tư pháp các huyện cũng có vai trò quan trọng trong hoạt động phòng, chống tham nhũng. Ngoài việc tham mưu cho ủy ban nhân dân huyện và các phòng chức năng khác trong việc triển khai công tác phòng, chống tham nhũng, các cán bộ, công chức Phòng Tư pháp huyện là những người trực tiếp tuyên truyền, phổ biến pháp luật về phòng, chống tham nhũng, tư vấn cho cán bộ, công chức, người dân thực hiện các biện pháp phòng ngừa cụ thể đối với các loại tội phạm về tham nhũng.

5. Các cơ quan, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức xã hội - nghề nghiệp, tập thể lao động và mọi công dân

Các cơ quan, tổ chức chính trị xã hội, tổ chức xã hội - nghề nghiệp, tập thể lao động và mọi công dân là những chủ thể không thể thiếu trong hoạt động phòng, chống tham nhũng. Cơ sở pháp lý về trách nhiệm phòng ngừa tội phạm của các chủ thể này được nêu khoản 3 Điều 4 Bộ luật hình sự hiện hành; “2. Các cơ quan, tổ chức có nhiệm vụ giáo dục những người thuộc quyền quản lý của

mình nâng cao cảnh giác, ý thức bảo vệ pháp luật và tuân theo pháp luật, tôn trọng các quy tắc của cuộc sống xã hội chủ nghĩa; kịp thời có biện pháp loại trừ nguyên nhân và điều kiện gây ra tội phạm trong cơ quan, tổ chức của mình. 3. Mọi công dân có nghĩa vụ tích cực tham gia đấu tranh phòng ngừa và chống tội phạm”. Luật phòng, chống tham nhũng hiện hành cũng quy định vai trò và trách nhiệm của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức thành viên, của báo chí, của doanh nghiệp, hiệp hội ngành nghề, của Ban Thanh tra nhân dân và của công dân trong việc tham gia phòng, chống tham nhũng.

- Với tư cách chủ thể tham gia hoạt động phòng, chống tham nhũng, các cơ quan, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức xã hội - nghề nghiệp chủ yếu có thể kể ra đây bao gồm: Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp, Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam và các tổ chức công đoàn các cấp, Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam các cấp, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh các cấp, Hội Nông dân Việt Nam các cấp, Hội Cựu chiến binh Việt Nam các cấp, Hội Luật gia các cấp, Liên Đoàn luật sư, Đoàn Luật sư các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương, Hội Người cao tuổi, tập thể lao động... Các chủ thể trên đây, theo chức năng, nhiệm vụ, phạm vi địa bàn hoạt động của mình, tích cực phối hợp với các cơ quan chức năng của Nhà nước trong việc tham gia hoạt động phòng, chống tham nhũng, như tham mưu, giám sát, kiểm tra việc thực hiện các biện pháp phòng chống tham nhũng; phổ biến, tuyên truyền, tập huấn các nội dung pháp luật về phòng, chống tham nhũng; bảo vệ những người tố cáo tham nhũng, nhắc nhở nhân dân nâng cao ý thức phòng, chống tham nhũng...

- Mỗi công dân là một chủ thể chủ động, tích cực và trực tiếp tham gia hoạt động phòng, chống tham nhũng bằng ý thức trách nhiệm công dân, kinh nghiệm, kiến thức, hiểu biết pháp luật của bản thân. Tự quan sát thực tế, mỗi công dân có thể tham gia phòng, chống tham nhũng thông qua các việc làm cụ thể, thiết thực như:

+ Tố cáo, thông báo kịp thời cho các nhà chức trách, các cơ quan chức năng khi phát hiện các đối tượng có hành vi tham nhũng hoặc các biểu hiện nghi vấn liên quan đến tham nhũng xảy ra ở những cán bộ, công chức đang thực thi công vụ.

+ Nhắc nhở, vận động các thành viên trong cộng đồng xã hội, khu dân cư không tiếp tay cho những hành vi đưa hối lộ, môi giới hối lộ cho cán bộ, công chức trong khi thực thi công vụ

+ Đóng góp sáng kiến, đề xuất các giải pháp cụ thể, thiết thực nhằm nâng cao hiệu quả phòng, chống tham nhũng; tham gia các hoạt động thông tin, tuyên truyền về phòng, chống tham nhũng. Tích cực phối hợp với các cơ quan chức năng của Nhà nước, các tổ chức xã hội, đoàn thể quần chúng thực hiện các kế hoạch, chương trình phòng chống tham nhũng.

